

HET LAATSTE AKKOORD

Douwe Rijs-serie — Deel 2

Marcel Mooij

Colofon

Titel: Het Laatste Akkoord

Auteur: Marcel Mooij

Reeks: Douwe Rijs-serie

Deel: 2

ISBN paperback: 9789403924809

ISBN e-book: 9789403919621

Uitgever/imprint: Bookmundo

Omslagontwerp: Marcel Mooij

Website: www.douwerijs.nl

© 2026 Marcel Mooij

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende, behalve waar dit wettelijk is toegestaan.

Disclaimer

Dit boek is een werk van fictie. Namen, personages, organisaties, instellingen, bedrijven, gebeurtenissen en dialogen zijn verzonnen of fictief gebruikt. Loenerhorst, Loenerwold en de in het verhaal genoemde landgoederen, horecazaken, verenigingen en instellingen zijn literaire locaties of worden fictief gebruikt.

Elke gelijkenis met bestaande personen, organisaties, locaties of gebeurtenissen berust op toeval. Niets in deze roman is bedoeld als beschuldiging, feitelijke reconstructie of weergave van werkelijke gebeurtenissen.

Verwijzingen naar politiewerk, forensisch onderzoek, toxicologie, geneeskunde, recht, bestuur of procedures zijn romanmatig vereenvoudigd en niet bedoeld als professioneel advies, juridische duiding of praktische handleiding.

Hoofdstuk 1

De gereserveerde stoel stond vier vingers te ver naar links.

Herman Koster zette zijn tas op de eerste rij en schoof de stoel terug. De poten schraapten over de vloer van de voormalige sorteerhal. Aan de overkant keek een vrijwilliger op van een rij lessenaars. Herman mat de ruimte met zijn hand, zette het naamkaartje recht en deed een stap achteruit.

Nu klopte het.

De steenfabriek had die middag haar oude functie bijna afgelegd. Waar vroeger klei en stenen door handen en machines waren gegaan, stonden nu stoelen in een brede halve boog. Muzikanten legden partijen klaar. Bij het slagwerk tilden twee mannen de grote trom op zijn plaats. In de foyer beantwoordde Carla van Dongen vragen over pers, ontvangst en gereserveerde plaatsen. Ze deed dat op de rustige toon van iemand die wist dat een vereniging vooral bleef draaien doordat enkelen niet wachtten tot hun werk werd opgedragen.

Herman kende bijna iedereen die door de zaal liep. Niet altijd goed, maar lang. Hij wist wie te vroeg kwam om niet thuis te hoeven wachten, wie altijd hielp en daar later over klaagde, wie bij een fout eerst naar zijn buurman keek. Hij had zich jarenlang voorgesteld dat dit soort kennis hem tot een goede voorzitter maakte.

De laatste weken had hij vaker gedacht dat het hem vooral had geholpen om te bepalen wanneer iemand gehoord werd.

Hij bukte bij zijn tas. Naast het programmaboek en de papieren voor de generale repetitie lag een dun dossier. De belangrijkste stukken zaten er niet in. Die had hij verder naar achteren gelegd, in de opslagruimte aan het einde van de oude fabrieksgang.

Het verenigingsarchief had hij lang genoeg vertrouwd. Misschien langer dan verstandig was geweest.

‘De rij klopt,’ zei Carla achter hem.

‘Bijna.’ Herman wees naar de buitenste stoel. ‘Die staat nog scheef.’

Carla keek ernaar, schoof hem recht en hield haar hand even op de rugleuning. ‘Als de muzikanten straks zitten, staat alles weer anders.’

‘Dan beginnen ze tenminste goed.’

‘Dat is ook een manier om naar een harmonie te kijken.’

Herman wist niet of ze hem plaagde. Carla gaf hem geen tijd om het te vragen. Ze draaide zich om naar een vrijwilliger die met een stapel programmaboekjes bij de verkeerde deur stond.

Richard Smit verscheen in de ingang van de zaal. Eerst keek hij naar het podium, daarna naar Herman.

‘Marieke is er.’

Herman pakte zijn tas. ‘Dan hoeven we niet te wachten.’

Ze liepen naar de bestuurskamer. Richard ging een halve pas voor hem uit, zoals hij dat ook in gesprekken deed: net genoeg om de indruk te wekken dat de ander volgde. Marieke van Aalst stond bij de deur met haar telefoon in haar hand. Ze borg het toestel op toen Herman naderde.

‘We houden het kort,’ zei ze.

‘Dat was mijn bedoeling.’

In de bestuurskamer zette Herman zijn tas naast de tafel en legde het dunne dossier voor zich neer. Hij opende het niet. Richard en Marieke keken er allebei naar, maar om verschillende redenen. Richard alsof er een bedrag in stond. Marieke alsof het papier al een openbare verklaring was.

‘Je weet hoeveel er van deze avond afhangt,’ zei Richard.

‘Van de jubileumavond,’ zei Herman. ‘Niet van de generale.’

De generale was vanavond; zijn publieke verklaring was voor de jubileumavond bedoeld.

‘Doe niet alsof dat verschil buiten deze kamer bestaat.’

Marieke bleef staan. ‘Het college heeft nog geen besluit genomen. Er komt geen aankondiging die verder gaat dan wat bestuurlijk is voorbereid.’

‘De definitieve notulen gaan al verder.’

‘Die zijn door het bestuur vastgesteld.’

‘Dat maakt de formulering niet juister.’

Richard schoof zijn handen over de tafelrand. ‘Er is voorbereidend werk gedaan. Dat staat in de stukken. Je kunt tijdens een jubileum niet alles terugbrengen tot één woord.’

‘Soms is het woord het besluit.’

‘En soms maakt het een besluit uitvoerbaar.’

Richard sprak over het cultuurcentrum alsof de eerste steen al was gelegd. De optie op het terrein naast de fabriek noemde hij alleen wanneer Herman ernaar vroeg.

‘De grond hoort bij het verhaal,’ zei Herman.

‘Mijn belang is bekend.’

‘Niet op de manier waarop het bekend had moeten zijn.’

Marieke liet haar adem horen. ‘Er lag een ambtelijke waarschuwing. Die is gewogen.’

‘Afgezwakt.’

‘Gewogen,’ herhaalde ze. ‘Over fasering, voorschotten en mogelijke belangen. Zoals dat hoort.’

‘Zoals het uitkwam.’

Buiten de deur schoof iets over de vloer. Daarna bleef het stil. In het oude gebouw droegen losse woorden verder dan hele zinnen.

Marieke legde haar hand op tafel. ‘Je doet geen publieke verklaring voordat het college heeft besloten. Niet over de procedure en niet over die waarschuwing.’

‘Je kunt me niet verbieden verantwoordelijkheid te nemen voor stukken die ik mede heb laten passeren.’

‘Je kunt wel voorkomen dat je in één toespraak een vereniging en een gemeentelijk traject beschadigt.’

Herman kende de volgorde. Eerst bepalen wat behouden moest blijven. Daarna de woorden kiezen waardoor dat behoud redelijk klonk.

De map voor hem bracht hem terug naar 1998. Toen had het bestuur ook eerst een uitkomst gekozen. Paul van Dalen moest weg. Ellens vader, destijds voorzitter, wilde vooral dat de onrust

ophield. Herman had als secretaris de verklaring geschreven die dat einde ordelijk liet lijken. Vergaderzinnen, weglatingen, zorgvuldig gekozen verbanden. Nergens één leugen die groot genoeg was om het geheel te verraden.

Jarenlang had hij zijn zwijgen een andere naam gegeven dan instemmen.

Richard schoof zijn stoel naar achteren. 'Ik blijf hier niet zitten als je van plan bent ons voor een volle zaal te verrassen.'

'Dan moet je niet blijven.'

Richard stond op. Zijn gezicht bleef rustig, maar hij trok de deur harder open dan nodig. Erik van Dalen moest in de gang opzij. Richard liep hem voorbij zonder te groeten.

Marieke pakte haar telefoon. 'Denk nog één keer na over het moment.'

'Dat heb ik lang genoeg gedaan.'

Ze keek naar de map. 'Een late bekentenis is niet vanzelf een zuivere.'

'Nee,' zei Herman. 'Maar daarom is ze nog niet overbodig.'

Toen ze weg was, bleef Erik in de deuropening staan.

'Zijn dat de volledige stukken?'

'Nee.'

'Wanneer krijgt de kascommissie ze?'

'Als alles bij elkaar ligt.'

'Dat zeg je al weken.'

'Op de jubileumavond komt er duidelijkheid.'

'Voor wie?'

'Voor iedereen die erbij betrokken is.'

Erik keek naar de tas. Zijn broer Paul had Loenerwold jaren geleden verlaten met een beschuldiging die nooit echt was teruggenomen. Herman had Paul sindsdien een paar keer ontmoet, maar nooit langer dan nodig.

'Dat is niet hetzelfde als voor iedereen die erdoor beschadigd is,' zei Erik.

Uit de zaal klonk een korte reeks koperklanken. Iemand probeerde een inzet, brak af en begon opnieuw.

‘De generale wacht niet,’ zei Herman.

‘De waarheid ook niet meer.’

Erik vertrok voordat Herman daarop kon antwoorden.

Herman sloot de bestuurskamer af. De sleutel draaide stroef. Toen hij zich omkeerde, stond Ellen Meijer bij de deur van het verenigingsarchief. Haar smalle zwarte klarinetkoffer hing laag langs haar been. In haar andere hand hield ze de sleutelbos van het bestuur.

‘Je hebt Richard laten vertrekken alsof hij een tegenstander was,’ zei ze.

‘Hij bepaalde zelf hoe hij vertrok.’

‘En Marieke?’

‘Die heeft gezegd wat ze moest zeggen.’

Ellen keek naar de gesloten deur. ‘Kunnen we dit bespreken waar niet iedereen halve zinnen verzamelt?’

Herman opende de kamer opnieuw.

Binnen zette Ellen haar koffer tegen de wand. De sleutelbos tikte op tafel. Aan het korte gerinkel herkende Herman de bestuursleutels. Jaren vergaderen maakten zelfs metaal vertrouwd.

‘Niet vanavond,’ zei ze.

‘Juist op de jubileumavond kan niemand doen alsof dit alleen een intern probleem is.’

‘Je bindt twee zaken aan elkaar die bijna dertig jaar uit elkaar liggen.’

‘Omdat de werkwijze dezelfde is.’

‘Dat vind jij.’

‘Eerst de gewenste uitkomst. Daarna de stukken die erbij passen.’

Ellen hield haar handen aan de tafelrand. ‘Mijn vader heeft de harmonie door een crisis geholpen.’

‘Je vader heeft Paul laten betalen voor een verhaal dat het bestuur beter uitkwam.’

‘Je was erbij.’

Het woord bleef tussen hen liggen. Niet als verontschuldiging. Als erkenning dat hij de oude verklaring mede had gemaakt en haar daarna had laten staan.

‘En Laura?’ vroeg Ellen.

‘Ik vertel niet wat zij zich niet herinnert.’

‘Je noemt haar naam.’

‘Alleen waar dat nodig is om te zeggen wat wij hebben gedaan.’

‘Wij,’ zei Ellen zacht. ‘Je bedoelt mijn vader en jij.’

‘En iedereen die het daarna heeft laten bestaan.’

‘Daarmee maak je haar opnieuw tot onderwerp. Paul ook. En je sleept het cultuurcentrum mee in iets wat nog niet volledig is onderzocht.’

Ellen kende zijn plan. Ze kende ook de belofte waarmee hij haar jarenlang had verzekerd dat hij haar familie niet opnieuw door de vereniging zou laten beoordelen. Buiten deze kamer was hun vertrouwdsheid altijd bestuur geweest. Agenda's, ritten, stukken, avonden die langer duurden dan de vergadering. Binnen hun eigen herinnering had zij een andere naam.

‘De notulen zijn opgerekt,’ zei Herman. ‘Voorschotten en voorbereidend werk staan erin alsof er breder is besloten dan werkelijk is gebeurd. Als ik over 1998 spreek en dit verzwijg, doe ik hetzelfde opnieuw.’

‘Het bestuur heeft de tekst vastgesteld.’

‘Dat ontslaat niemand van de manier waarop die tekst tot stand kwam.’

Ellen nam de sleutelbos op. ‘Mensen hebben hun toekomst aan dat gebouw verbonden. Vrijwilligers werken hier al maanden naartoe. Je kunt niet alles openbreken omdat je geweten nu haast heeft.’

‘Mijn geweten heeft vooral te lang gewacht.’

‘En daarom moet iedereen jouw tempo volgen.’

‘Ik vertel wat ik heb gedaan.’

‘Je vertelt ook wat anderen volgens jou hebben gedaan.’

‘Alleen wat de stukken dragen.’

‘Stukken staan nooit op zichzelf. Dat weet jij beter dan wie ook.’

In de zaal gaf Samuel twee korte tikken met zijn baton. Het geroezemoes zakte weg. Ellen keek naar de deur.

‘Stel het uit,’ zei ze. ‘Niet voor mij. Voor Laura. Voor de harmonie. Tot na het besluit over het cultuurcentrum.’

‘Dan wordt uitstel opnieuw de oplossing.’

‘Soms is uitstel het verschil tussen herstellen en vernielen.’

Herman pakte zijn tas. ‘Dat hebben we in 1998 ook gezegd.’

Ellen stond stil. Alleen de sleutelbos bewoog in haar hand. Daarna nam ze haar klarinetkoffer op.

‘De generale begint.’

In de repetitiezaal zat iedereen op zijn plaats. De houtblazers namen zacht een passage door. Bij het koper werden partijen recht gelegd en instrumenten op de knie gezet. Mark Koster, Hermans neef, zat bij de eerste trompetten met de genummerde map open voor zich. Hij bladerde sneller dan nodig en keek niet op toen Herman langsliep.

Mark had als kind bij Herman aan tafel gezeten, zijn eerste goede trompet van hem gekregen en later geleerd dat hulp van Herman vaak een besluit bevatte. Die avond had Herman Samuel gevraagd de solo aan iemand anders te geven. Hij had zichzelf verteld dat het om zekerheid ging.

Samuel de Bruin wachtte op de bok. Zijn baton lag horizontaal op de lessenaar.

‘Kunnen we?’ vroeg Herman.

Samuel liet zijn blik door de zaal gaan. ‘Als niemand het programma nog wil wijzigen.’

Een paar musici glimlachten zonder geluid. Herman ging zitten op de stoel die hij eerder had rechtgezet.

‘De Suite Olto 1913 blijft binnen de afgesproken lengte,’ zei hij.

‘De afgesproken lengte volgens het bestuur.’

‘Volgens het programma dat aan de zaal wordt gepresenteerd.’

Samuel hief zijn baton. ‘We spelen het eerst zoals het geschreven is.’

De inzet maakte verder praten onmogelijk. Lage tonen vulden de hal zonder haar warmer te maken. Herman kende de plaats van de coupure en wachtte. Samuel liet de passage volledig uitspelen.

‘Stop,’ zei Herman.

De laatste toon viel ongelijk stil. Samuel draaide zich om.

‘Vanaf de overgang nogmaals,’ zei hij tegen het orkest.

‘Met de coupure.’

‘Niet tijdens de generale.’

‘Juist tijdens de generale.’

Samuel legde zijn baton neer. ‘Dan had je dat eerder met mij moeten besluiten, niet via het programma.’

‘Dat gesprek hebben we gevoerd.’

‘Je hebt je uitkomst meegedeeld.’

Onder een stoel verschoof iemand een voet. Herman keek niet opzij.

‘Na het jubileum praten we ook over jouw toekomst hier,’ zei hij.

Samuel hield zijn blik op hem gericht. ‘Dat lijkt me verstandig.’

Hij nam zijn baton weer op en gaf de inzet met de coupure. De woorden waren voor iedereen hoorbaar geweest.

Bij de trompetten miste Mark zijn volgende inzet. In een lange rust lichtte zijn telefoon onder de lessenaar op. Hij las het bericht en stopte het toestel weg.

De korte solo naderde. Samuel keek naar Mark en daarna naar de tweede trompettist.

‘Jij neemt hem.’

Mark keek op. ‘Wat?’

‘De solo.’

‘Die is van de eerste trompet.’

‘We hebben nu zekerheid nodig,’ zei Herman.

Mark sloot zijn mond. Hij legde zijn instrument neer, pakte de genummerde map en schoof haar van zich af. De tweede trompettist speelde de solo zonder fout.

Ellen zat bij de klarinetten. Haar partij lag open, de zwarte koffer stond naast haar stoel. Ze speelde beheerst. Bij de nieuwe

inzet van het koper draaide ze kort haar hoofd naar Herman. Meer hoefde ze niet te zeggen.

Erik zat dicht bij de eerste rij. In een rust keek hij opnieuw naar Hermans tas. Toen Herman het merkte, boog Erik zich over zijn eigen papieren.

Carla verscheen bij de zijdeur. Ze wachtte tot Samuel een passage afbrak en hield twee vingers omhoog.

‘Levering. Twee transportkisten en een bundel kabelgoten.’

Samuel keek op de klok. ‘Nu?’

‘Ze staan buiten. Ik laat ze wachten tot de volgende onderbreking.’

‘Niet door de zaal.’

‘Door de zijdeur. De transportkisten gaan naar de orkestberging.’

Carla verdween. Door de open deur zag Herman een deel van de parkeerplaats. De leverancier stond bij de kisten. In de wagen lag de bundel rubberen goten.

Samuel hervatte. Boven het orkest brandden de extra lampen. Herman dacht aan de toespraak die hij op de jubileumavond wilde uitspreken. Zorgvuldigheid kon ook een schuilplaats zijn.

De muziek zwol aan. Toen viel een deel van het licht uit.

De noodverlichting sprong aan en trok een bleke strook over de vloer. Stoelen schoven. Iemand stootte tegen een lessenaar. Een koperinstrument tikte hard tegen metaal.

‘Blijven zitten,’ riep Samuel.

Bijna niemand deed dat. Technici liepen naar de tijdelijke verdeelkast. Uit de foyer riep iemand of de openbare ingang nog licht had. Carla hield de leverancier met een armgebaar buiten.

Herman stond op. Mark had de eerste-trompetmap onder zijn arm en bewoog tussen de stoelen door naar achteren. Samuel liep naar de zijdeur, zijn telefoon al in de hand.

Tussen alle mensen die opstonden viel één vertrek nauwelijks op.

Herman pakte zijn tas. Niemand vroeg waar hij heen ging. Hij was voorzitter; zijn afwezigheid werd meestal gehouden voor werk waarvan anderen later wel zouden horen.

In de gang was het stiller. Het noodlicht verdeelde de deuren in donkere vlakken. Achter hem probeerde de zaal zichzelf weer te ordenen.

Aan het einde lag de opslagruimte met de oude verklaring, de actuele notulen en de aantekeningen waarin hij zijn eigen aandeel niet langer had weggeschreven. Hij had de stukken daar neergelegd om te voorkomen dat iemand vóór zijn toespraak opnieuw de volgorde bepaalde.

Hij vertraagde bij het archief. Door het smalle ruitje zag hij de voorste kast en de glans van een insteekhoes. De laatste weken waren formuleringen na vergaderingen ruimer teruggekeerd dan hij ze zich herinnerde. Kopieën bleken gemaakt zonder dat iemand nog wist door wie. Een eindversie werd al snel behandeld alsof er nooit een andere had bestaan.

Als hij de stukken liet liggen, bepaalde een ander wanneer ze konden worden gezien. Als hij ze meenam, bepaalde hij het zelf. Voor het eerst begreep hij hoe weinig die mogelijkheden verschilden.

Achter hem klonk het zachte tikken van iets hards tegen metaal.

Herman keek niet om. Hij liep door naar de laatste deur, de tas tegen zijn been en de sleutel in zijn hand.

Achter hem bewoog iemand door de halfdonkere gang.

Hoofdstuk 2

Op Anks telefoon stond het bericht van de appgroep Vriendenkring KHL nog open.

De generale repetitie was afgebroken. Het jubileumconcert ging voorlopig niet door. Leden en vrienden van de Koninklijke Harmonie Loenerwold moesten wachten op een nadere mededeling van het bestuur.

Douwe las de drie regels terwijl hij de laatste borden van tafel nam. Geen naam, geen reden. Alleen de beheerste toon van een vereniging die ook bij onrust eerst wilde weten welke woorden naar buiten mochten.

‘Ze weten het waarschijnlijk zelf nog niet,’ zei Ank.

Ze schoof haar telefoon opzij voor de kopjes. Als lid van de Vriendenkring kreeg ze berichten eerder dan de meeste mensen in het dorp, maar nooit voordat iemand in het bestuur had besloten dat ze mochten worden verstuurd.

‘Herman zal het concert niet zomaar afgelasten,’ zei ze.

Douwe zette de borden bij de gootsteen. ‘Ken je hem goed?’

‘Goed genoeg om te weten dat hij liever een halve zaal laat wachten dan een avond uit handen geven.’ Ank vouwde de theedoek dubbel. ‘Niet goed genoeg om te weten wat hij deed wanneer niemand keek.’

Zijn telefoon ging.

De meldkamer begon met de locatie. De voormalige steenfabriek. Daarna kwam de naam: Herman Koster, voorzitter van de harmonie en oud-wethouder, was dood aangetroffen in een opslagruimte achter in het gebouw. Eerste hulp had niet geholpen. De aanwezigen werden binnengehouden totdat hun namen en eerste verklaringen waren opgenomen.

Douwe pakte een pen van het aanrecht. ‘Wie heeft hem gevonden?’

Een groep leden was gaan zoeken. Een sleutelhouder had de deur geopend. De namen van de zoekers werden nog vastgelegd.

‘Waarom zochten ze hem?’

Koster was na een stroomstoring niet teruggekeerd. Later was onrust ontstaan omdat hij nergens op reageerde.

Douwe schreef op de achterkant van een ongeopende envelop: Herman Koster. Opslagruimte. Storing. Zoekgroep.

‘Eerste indruk?’

Waarschijnlijk een val. In de ruimte stond een metalen stelling. De deur sloot vanzelf. Meer kon de collega nog niet met zekerheid zeggen.

Douwe schreef het woord val niet op.

‘Wie zijn onderweg?’

Forensische Opsporing, de gemeentelijke lijkschouwer, Noor Nolet en Peter de Wolf. De eerste afzetting stond. Mensen die door de gang of de opslagruimte waren geweest, werden apart geregistreerd.

‘Laat vastleggen wie vóór de afzetting binnen was en wie als eerste over een ongeluk begon.’

Hij beëindigde het gesprek. Op de envelop stonden vier gegevens. De melding legde het verband al voor de hand: een stelling, een dichtgevalle deur, een dode man.

‘Herman?’ vroeg Ank.

Douwe knikte.

Ze kende Koster van toespraken, gemeentelijke bijeenkomsten en de harmonie. In Loenerwold was dat genoeg om een beeld te hebben en te weinig om te weten of het klopte.

‘Ik pak je jas,’ zei ze.

‘Die hangt in de gang.’

‘Dat weet ik.’

Ze stond al op. ‘Eet je nog iets?’

‘Later.’

Ank keek naar de borden bij de gootsteen. Over later zei ze niets. Ze legde zijn autosleutels naast de envelop.

Douwe belde Noor terwijl hij zijn jas aantrok.

‘Ik ga rechtstreeks,’ zei ze. ‘De foyer zit vol met mensen die hetzelfde verhaal aan elkaar doorgeven.’

‘Haal uit elkaar wat ze zelf hebben gezien en wat ze sinds de vondst hebben gehoord.’

‘Peter bekijkt het gebouw en de zoekactie.’

‘Laat hem beginnen bij de mensen, niet bij de plattegrond. Wie liep voorop? Wie keek als eerste naar binnen?’

‘Begrepen.’

Ank stond met haar hand op de deurklink. ‘Is het een ongeluk?’

‘Dat is het eerste woord dat iemand heeft gebruikt.’

‘Dat is niet hetzelfde.’

‘Nee.’

Buiten lagen natte bladeren tegen de rand van de oprit. Douwe stopte de envelop in zijn binnenzak en liep naar de auto.

De rit door Loenerwold duurde enkele minuten. In de dorpskern brandde achter veel ramen licht. Bij een kruising stond een man naast zijn fiets met een telefoon tegen zijn oor. De afgelasting was waarschijnlijk al bekend. De reden zou niet lang leeg blijven. Op Loenerhorst had Douwe geleerd hoe snel een dorp invulde wat nog niet vaststond. Voor hij de steenfabriek bereikte, zouden er al versies zijn.

Herman Koster was in Loenerwold meer dan een naam. Voor de een was hij de oud-wethouder die een subsidie had geregeld, voor een ander de voorzitter die beslissingen nam voordat iedereen was uitgesproken. Douwe had hem een paar keer ontmoet: een beheerste man met aandacht voor formuleringen en de gewoonte om een gesprek af te ronden alsof het ook als einde op de agenda stond.

Na de laatste bocht kwam de steenfabriek in zicht. Auto's stonden dicht op elkaar geparkeerd. Bij de verlichte ingang hield een collega mensen tegen. Verderop langs de gevel stond een bestelwagen met de achterdeuren open. Twee zwarte transportkisten stonden ernaast.

Een collega liet Douwe door de afzetting. Vanuit de foyer klonk geen muziek, alleen stemmen die zachter werden zodra de

buitendeur openging. Stoelen stonden langs de wand. Muzikanten droegen hun jas over repetitiekleding. Instrumentkoffers lagen bij hun voeten. Op een tafel lagen een aanwezigheidslijst en stonden plastic bekers water.

De vereniging was nog bijeen, maar niemand wist meer wie de maat aangaf.

Peter kwam uit de repetitiezaal met een doorzichtige hoes in zijn hand.

‘Kopie van het sleutelregister,’ zei hij. ‘Het origineel is veiliggesteld.’

Douwe keek niet naar de hoes. ‘Wie zegt als eerste dat de deur vanzelf dichtviel?’

‘Bijna iedereen. De meesten hebben de deur zelf niet gezien.’

Noor kwam naast hen staan. ‘Ze noemen het een ongelukkige val. Dat komt van de zoekgroep, of van iemand die met een zoeker heeft gesproken. Een deel weet niet meer van wie.’

In de foyer zat een oudere musicus met beide handen om een koffiebeker. Een vrouw met een saxofoonriem nog om haar hals schreef namen op een servet; iemand naast haar verbeterde de volgorde. Herinneringen schoven al naar elkaar toe.

‘Wie ging als eerste naar binnen?’ vroeg Douwe.

‘Ellen Meijer,’ zei Noor. ‘Secretaris, klarinettiste en sleutelhouder.’

‘De anderen?’

‘Gescheiden, voor zover dat nu nog kan.’

Claudia van Tuyll verscheen bij de ingang van de oude fabrieksgang. Ze droeg een witte overall en handschoenen.

‘Je kunt tot aan de opslagruimte komen,’ zei ze. ‘Niets aanraken. De zoekers en de eerste hulp waren er al vóór ons.’ Ze klonk wat geïrriteerd.

‘Wat weet je over de deur?’

‘Dat ze vanzelf dichtvalt. Kijk zelf, maar maak er niet meer van dan het is.’

Douwe liep met haar mee. Achter de repetitiezaal lag een rechte gang met deuren naar de orkestberging, de bestuurskamer, het

verenigingsarchief en helemaal achteraan de opslagruimte. Geen ingewikkeld gebouw. Wel een gebouw waarin een paar meter genoeg waren om uit het zicht te verdwijnen.

Halverwege hoorde hij achter zich iemand zeggen dat Herman alleen moest zijn geweest, omdat de deur op slot zat.

Claudia reageerde niet. Bij de laatste deur wees ze op het sluitmechanisme.

‘We testen het later, waar jij bij bent.’

De deur stond open en werd bewaakt. Achter de drempel zag Douwe een smalle ruimte, een metalen stelling en verderop het afgeschermd lichaam van Herman Koster. Een tas lag op de vloer. Een map was omgevallen. Dicht bij het lichaam lag een telefoon.

Douwe bleef bij de drempel.

‘Wie heeft het toestel als eerste gezien?’

‘Dat weten we nog niet,’ zei Claudia. ‘Toen wij kwamen, lag het daar. Meer kan ik er nu niet van maken.’

‘En die tas?’

‘Wordt geïnventariseerd. We weten pas dat iets ontbreekt wanneer iemand betrouwbaar kan zeggen wat erin zat.’

Noor bleef buiten de afzetting. ‘De zoekers wachten apart. Ellen wil helpen met de administratie.’

‘Straks. Wie liep direct achter haar?’

‘Carla van Dongen.’

Douwe keek nog eenmaal naar Herman. Hij zag geen voorzitter, geen oud-wethouder en geen man uit een dorpsbericht. Alleen een lichaam in een ruimte waar anderen al hadden gehandeld voordat het onderzoek begon.

In de repetitiezaal zat Carla aan de rand van een rij lege stoelen. Ze droeg de donkere kleding van de vrijwilligersploeg. Haar handen lagen los in haar schoot.

Noor zette de memorecorder aan en noemde datum, tijd en aanwezig.

Douwe kende Carla van Dongen als iemand die bij dorpsactiviteiten doorgaans wist wie waar hoorde te zijn.

‘Vertel vanaf het moment dat iemand vroeg waar Herman was,’ zei hij.

Carla keek naar de open deur van de gang. ‘Na de storing kregen we de repetitie niet echt meer op gang. Het licht bleef vreemd doen. Mensen liepen door elkaar. Eerst dacht iedereen dat Herman in de bestuurskamer zat.’

‘Wie stelde voor om te zoeken?’

‘Ellen. Zij zei dat we ook achterin moesten kijken.’

‘Wie gingen met haar mee?’

Carla noemde de leden van de zoekgroep.

‘Wie liep voorop?’

‘We liepen niet de hele weg netjes achter elkaar. Maar bij de opslagruijnte stond Ellen vooraan. Zij opende.’

‘Wat zag u?’

Carla sloot even haar ogen. ‘Ellen ging naar binnen. Wij stonden nog bij de deur. Ik hoorde iemand ‘Herman’ roepen. Of alleen zijn naam; ik weet het niet meer. Daarna zag ik hem bij de stelling.’

‘En de telefoon?’

‘Die lag er toen de ambulance er was.’

‘Bij uw eerste blik?’

Carla keek naar haar handen. ‘Nee. Of ik heb hem niet gezien. Ik keek naar Herman.’

Douwe wachtte.

‘Ellen zei later dat hij bij zijn hand lag,’ vervolgde Carla. ‘Misschien is dat daarna in mijn herinnering terechtgekomen.’

‘Wat voor man was Herman op zo’n avond?’ vroeg Douwe.

Carla keek verrast op. ‘Op zo’n avond?’

‘Wanneer alles moest kloppen.’

Een korte glimlach verdween voordat ze volledig ontstond. ‘Dan corrigeerde hij stoelen, programma’s en mensen. Hij zag wat niet recht stond.’

‘En wat zag hij niet?’

Carla keek naar de lege voorzittersstoel. ‘Dat is een andere vraag.’

‘Daar komen we op terug.’

Voordat hij Ellen sprak, nam Douwe met Noor Carla's verklaring door.

'Dat is geen karakterdiagnose,' zei Noor.

'Nee. Het is haar verhouding tot hem.'

Peter kwam uit de gang. Terwijl Douwe en Noor met Carla hadden gesproken, had hij de andere zoekers kort afzonderlijk gesproken. 'De eerste zoekers geven allemaal dezelfde hoofdvolgorde, maar niemand dezelfde eerste blik. Ellen voorop, Carla bij de deur, daarna mensen die langs elkaar heen naar binnen gingen. De telefoon verschijnt pas wanneer iemand ernaar wijst.'

'Wie wees?'

'Nog niet betrouwbaar. De één denkt Ellen, de ander een hulpverlener. Ze hebben na de vondst met elkaar gesproken.'

Na de vondst hadden de leden hun onvolledige waarnemingen al met die van elkaar aangevuld.

'Laat niemand het gezamenlijke verhaal verbeteren,' zei hij. 'Ook niet wanneer ze denken dat ze elkaar helpen.'

Noor sloot haar notitieboek. 'En wat willen we van Ellen weten behalve waar ze was?'

'Wie Herman voor haar was voordat hij dood op de vloer lag.'

'Dat staat niet in het sleutelregister,' zei Peter.

'Daarom beginnen we ermee.'

Buiten de dubbele deuren wachtte Ellen Meijer. Haar naam stond op de ledenlijst, het sleutelregister en de organisatiepapieren. Nu had ze niets in haar handen.

'Ik kan u de sleutelhouders geven,' zei ze.

'Straks,' zei Douwe. 'Noor legt eerst uw gegevens vast. Daarna spreken we over de vondst.'

Ellen keek naar de gang, daarna naar de recorder die Noor aanzette.

'Natuurlijk.'

Douwe bracht haar naar de bestuurskamer. Noor bleef bij haar en legde alleen de basisgegevens vast. Claudia wenkte Douwe vanuit de oude fabrieksgang; de deur was vrijgegeven voor de proef.

Achter hem begon in de foyer opnieuw iemand uit te leggen hoe
Herman was gevallen.

Niemand had hem zien vallen.

Hoofdstuk 3

De deur trok zichzelf dicht. Over het eerste deel bewoog ze traag; in de laatste centimeters versnelde ze en viel het slot met een droge klik in de sluitplaat.

Claudia had de klink, de sluitplaat en de deurdranger al laten fotograferen. Voor de proef gebruikte ze een apart gehouden sleutel en raakte ze alleen delen aan die waren vastgelegd. Ze opende, stapte naar buiten en liet los. De deur deed waarvoor ze was afgesteld.

Peter bleef buiten de gemarkeerde zone rond het beslag. ‘Van binnen kun je zonder sleutel weg. Wie daarna terug wil, heeft een passende sleutel nodig.’

Douwe luisterde nogmaals naar de klik. In de foyer was het geluid nauwelijks hoorbaar geweest. Hier, aan het einde van de kale gang, leek het beslissender dan het was. Het slot verklaarde hoe een ruimte afgesloten kon lijken. Niet wie er binnen was geweest.

Peter hield de kopie van het sleutelregister in de doorzichtige hoes. Ellen had door haar bestuursfunctie normale toegang. Voor de andere exemplaren moest hij nog vaststellen wie ze werkelijk bezat en welke deuren ze openden. Oude labels en vaste functies gaven mogelijkheden, geen bewegingen.

Claudia hield Douwe bij de drempel van de opslagruimte. Met markeringen was aangegeven waar zoekers en hulpverleners hadden gelopen. Voor de metalen stelling bleef weinig vrije ruimte over. De tas, de omgevallen map en de telefoon lagen zoals Forensische Opsporing ze had aangetroffen, maar pas nadat anderen binnen waren geweest.

‘Kun je uit de ruimte nog halen wie als eerste waar stond?’ vroeg Douwe.

‘Niet zonder de verklaringen,’ zei Claudia. ‘En we mogen met die verklaringen achteraf geen zekerheid invullen die de sporen niet geven.’

De smalle beschadiging op de stelling ving haar lamp. Het hoofdletsel kon bij de rand passen. Ook de kneuzingen aan arm en schouder konden op meer dan één manier zijn ontstaan. Douwe noteerde geen scenario. Hij tekende alleen de beschikbare ruimte tussen deur, tas en stelling.

Noor wachtte bij de grens van de afzetting met lege plattegronden. Ze had de zoekers afzonderlijk gehouden. Carla had haar eerste verklaring al afgelegd; Ellen zat in de bestuurskamer. De anderen waren verdeeld over de repetitiezaal en de foyer.

‘Geen tweede volledig gesprek over wat ze zagen,’ zei Douwe. ‘Alleen hun positie, de volgorde waarin ze binnenkwamen en wat op dat moment voor hen zichtbaar was.’

Peter legde de plattegronden op verschillende lessenaars, zodat niemand een eerder kruisje kon overnemen. Iedere zoeker kreeg dezelfde instructie: teken waar u stond toen u voor het eerst in de opslagruimte keek. Niet waar u later dacht te hebben gestaan.

Carla zette haar teken dicht bij de deurpost. Toen Peter haar vroeg de ruimte vanaf de gang opnieuw aan te wijzen, schoof ze het een halve meter opzij. Ze zei niet dat haar herinnering was veranderd; op papier werd pas zichtbaar hoeveel de deurpost van haar blik had afgeschermd.

De tweede zoeker plaatste zichzelf achter haar. Vanaf die positie kon hij Herman en een deel van de stelling zien, maar niet de vloer bij diens hand. Hij hield vast aan zijn eerdere verklaring dat de telefoon pas in zijn aandacht kwam nadat iemand ernaar wees.

Een derde had bij het openen nog verder achteraan gestaan en was pas naar binnen gegaan toen Ellen al bij Herman knielde. De volgorde waarin mensen de gang waren ingelopen bleek niet dezelfde als de volgorde waarin zij de ruimte hadden kunnen overzien.

Peter schreef iedere wijziging naast het oorspronkelijke teken, met de reden erbij. ‘We krijgen geen sluitende volgorde,’ zei hij. ‘Alleen drie mensen die ieder een ander deel hebben gezien.’

Noor keek naar de deur. ‘En één persoon die vooraan stond.’

‘Dat maakt haar de eerste die binnenkwam,’ zei Peter. ‘Nog niet de enige die daar eerder kon zijn geweest.’

Ellen kwam met Noor naar de gang. Ze keek eerst naar de markeringen en daarna naar de gesloten opslagdeur.

‘U had deze sleutel bij u tijdens de generale?’ vroeg Peter.

‘Ja. De bestuursleutel opent de bestuurskamer, het archief en de opslagruimte.’

‘Zijn voor de jubileumweek tijdelijke exemplaren uitgegeven die hier passen?’

‘Niet voor deze deur. Wel voor de openbare ruimten. De lijst ligt in de bestuurskamer.’

Peter vroeg haar niets aan de lijst te veranderen. Een collega haalde de map, zodat hij de nummers zelf met de sleutels kon vergelijken.

Douwe hield het bij de zoekactie.

‘U opende de opslagruimte?’

‘Ja.’

‘Wie stond direct achter u?’

‘Carla. Daarna kwamen er meer mensen.’

‘Wat zag u toen de deur openging?’

Ellen beschreef Herman bij de stelling, zijn tas op de vloer en de telefoon dicht bij zijn hand. Ze was naar hem toe gegaan en had zijn naam geroepen.

‘Wanneer zag u de telefoon voor het eerst?’ vroeg Noor.

‘Toen ik bij Herman knielde.’

‘Kon Carla hem vanaf de deur zien?’

‘Dat kan ik niet beoordelen.’

Het antwoord liet de oorspronkelijke positie open. Ellen had het toestel binnen de ruimte gezien; Carla had het bij haar eerste blik niet waargenomen.

Noor bracht Ellen terug naar de bestuurskamer.

Peter controleerde intussen de sleuteluitgifte. De tijdelijke sleutels hoorden bij foyer, zaal en materiaalruimten aan de voorzijde. Geen van de geregistreerde nummers gaf volgens de lijst toegang tot de opslagruimte. Voor de vaste bestuursleutels bleef bezit bekend, gebruik niet.

‘De deur levert dus een kleine kring van normale toegang op,’ zei Noor.

‘En een grotere kring van mensen die een sleutel konden lenen of bij een open deur konden meelopen,’ zei Peter.

‘Daar is nog geen aanwijzing voor.’

‘Ook niet voor uitsluiting.’

Douwe nam de plattegronden van de lessenaars. ‘Jullie houden allebei dezelfde grens vast. Alleen aan een andere kant.’

Claudia sloot de opslagruimte opnieuw af. ‘Mijn grens blijft dat ik de eerste minuten hier niet kan terugzetten.’

In de foyer waren de eerste leden naar huis gestuurd nadat hun gegevens en afzonderlijke verklaringen waren opgenomen. Bij de uitgang vroeg iemand waarom Ellen langer moest blijven. Een collega antwoordde dat dit voor iedere sleutelhouder en iedere zoeker gold. Het woord secretaris maakte van de praktische maatregel toch onmiddellijk iets persoonlijks; twee mensen keken naar de bestuurskamer en daarna naar elkaar.

Zelf bleef Douwe bij de deur staan tot de gang leeg was. De klik van het slot had aan het begin van de proef een afgesloten verhaal gesuggereerd. Na de tekeningen en de begrensde eerste waarnemingen was alleen duidelijker geworden hoeveel beweging vóór die klik mogelijk was.

De telefoon had nog geen oorspronkelijke plaats. De deur maakte de toegang controleerbaar, niet wie er vóór het dichtvallen binnen was geweest.